

กรมทรัพย์สินทางปัญญา
กระทรวงพาณิชย์

เล่มที่ 107
วันที่ประกาศโฆษณา

เลขที่ประกาศ 291
20 มกราคม 2569

ประกาศโฆษณาการรับขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

เลขที่คำขอ	67100354	วันที่ยื่นคำขอ	23 พฤษภาคม 2567
สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์	ส้มซ่าบ้านวังส้มซ่าพิษณุโลก หรือ Ban Wangsomsa Phitsanulok Sour Orange หรือ Somsa Ban Wangsomsa Phitsanulok		
รายการสินค้า	ผลส้มซ่า		
ผู้ขอขึ้นทะเบียน	1. จังหวัดพิษณุโลก 2. วิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพเพื่อเศรษฐกิจชุมชน		
ที่อยู่	1. ศาลากลางจังหวัดพิษณุโลก ตำบลในเมือง อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก 65000 2. เลขที่ 104 หมู่ 1 ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก 65000		

1. คุณภาพ ชื่อเสียง คุณสมบัติหรือคุณลักษณะเฉพาะของสินค้า

คำนิยาม

ส้มซ่าบ้านวังส้มซ่าพิษณุโลก หรือ Ban Wangsomsa Phitsanulok Sour Orange หรือ Somsa Ban Wangsomsa Phitsanulok หมายถึง ผลส้มซ่าสายพันธุ์ส้มซ่า ผลมีลักษณะทรงกลมแป้น เมื่อสุกเปลือกมีสีเขียวเข้ม ผิวเปลือกหยาบขรุขระและค่อนข้างหนา มีกลิ่นหอมฉุน เนื้อมีลักษณะคล้ายเนื้อส้ม รสชาติเปรี้ยวอมหวานติดรสขมเล็กน้อย และมีรสชาติดีปลายลิ้น ซึ่งปลูกในเขตพื้นที่อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก

ลักษณะของสินค้า

(1) พันธุ์ส้ม : พันธุ์ส้มซ่า

(2) ลักษณะทางกายภาพ

- รูปทรง ผลทรงกลมแป้นคล้ายมะกรูดแต่ขนาดใหญ่กว่าเล็กน้อย
- เปลือกผิว เมื่อสุกเปลือกมีสีเขียวเข้ม เปลือกหนา ผิวเปลือกหยาบขรุขระ กลิ่นหอมฉุน
- เนื้อ มีลักษณะคล้ายเนื้อส้ม
- รสชาติ รสเปรี้ยวอมหวานติดรสขมเล็กน้อย และมีรสชาติดีปลายลิ้น

(3) ลักษณะทางเคมี มีค่าความหวานอยู่ในช่วง 6.0 - 12.0 องศาบริกซ์ และมีค่าความเป็นกรด-ด่าง (pH) อยู่ในช่วง 2.5 - 5.5

2. กระบวนการผลิต

วัตถุดิบ

ต้นพันธุ์ส้มซ่าต้องเป็นสายพันธุ์ส้มซ่าที่ได้รับการขยายพันธุ์แบบไม่อาศัยเพศ ด้วยวิธีการ เช่น การตอนกิ่ง การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ การทาบกิ่ง การเลี้ยงยอด เป็นต้น ลักษณะต้นพันธุ์ต้องมีความสมบูรณ์ แข็งแรง จากต้นพันธุ์ที่ผลิตในเขตพื้นที่อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก

การเตรียมดินและการปลูก

- (1) การเตรียมดินปลูก ส้มซ่าสามารถปลูกได้ในดินร่วน หรือดินเกือบทุกชนิดยกเว้นดินดาน โดยควรพรวนดินก่อนปลูกและคลุมดินด้วยเศษพืชหรืออินทรีย์วัตถุต่าง ๆ เพื่อควบคุมความชื้นของดิน
- (2) การเตรียมหลุมปลูก ขุดหลุมปลูกให้มีขนาดกว้างและลึก 30 - 40 เซนติเมตร โดยมีระยะห่างระหว่างต้น 2 - 4 เมตร รองก้นหลุมด้วยเศษใบไม้ และปุ๋ยอินทรีย์เล็กน้อย จากนั้นพักดิน 1 - 2 วัน
- (3) นำต้นพันธุ์ที่ได้จาก การเพาะกิ่ง การเพาะเนื้อเยื่อ การทาบกิ่ง การเสียบยอด หรืออื่น ๆ ต้องเป็นต้นพันธุ์ที่สมบูรณ์แข็งแรง ไม่มีโรคและแมลงทำลาย ลงปลูกในหลุมที่เตรียมไว้ จากนั้นนำดินกลบหลุมโดยเน้นคลุมดินบริเวณโคนต้น เพื่อป้องกันไม่ให้น้ำซังบริเวณโคนต้นส้มซ่า

การดูแลรักษา

- (1) ใส่ปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยคอก บริเวณรอบโคนต้นส้มซ่าโดยให้ห่างจากโคนต้น 20 - 30 เซนติเมตร และอาจใส่ปุ๋ยขาวเพื่อเป็นการปรับค่าความเป็นกรด - ด่าง (pH) ของดิน
- (2) การทำลายวัชพืชคลุมดิน ให้ทำลายเพียงเล็กน้อย เพื่อช่วยในการเก็บความชื้นของดินไว้ และรดน้ำ 3 - 4 ครั้งต่อสัปดาห์
- (3) การตัดแต่งกิ่งเพื่อการแตกใบอ่อนอย่างสม่ำเสมอ ช่วยให้แสงแดดส่องได้ทั่วถึงทรงพุ่ม และเกิดความสมดุลของธาตุอาหาร และหากพบศัตรูพืชให้ทำการตัดกิ่งและใบทิ้ง หรือหากเริ่มมีจุดเหลืองให้ใช้พริกแดงผสมน้ำเปล่าฉีดพ่น
- (4) ต้นส้มซ่าเมื่อมีอายุ 1 - 2 ปี หากพบการติดเชื้อราต้องใช้น้ำยาฆ่าเชื้อราฉีดพ่น และควรรอจนถึงระยะปลอดภัยจึงสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้

การเก็บเกี่ยว

- (1) ต้นส้มซ่าจะเริ่มออกผลผลิตเมื่อมีอายุครบ 2 ปีขึ้นไป ผลส้มซ่าที่สามารถเก็บเกี่ยวได้สามารถสังเกตจากผิวเปลือกส้มซ่ามีลักษณะขรุขระ นิ่ม ขั้วผลมีสีเหลือง หรือ การนับอายุผลส้มซ่า 30 - 45 วันหลังออกดอก
- (2) การเก็บเกี่ยวผลส้มซ่าควรเก็บด้วยมือ หรืออุปกรณ์ที่เหมาะสม จากนั้นนำผลส้มซ่าเก็บไว้ในที่ร่ม มีอากาศถ่ายเทสะดวก

การบรรจุหีบห่อ

- (1) รายละเอียดบนฉลาก หรือบรรจุภัณฑ์ ให้ประกอบด้วยคำว่า “ส้มซ่าบ้านวังส้มซ่าพิษณุโลก” หรือ “Ban Wangsomsa Phitsanulok Sour Orange” หรือ “Somsa Ban Wangsomsa Phitsanulok”
- (2) ให้ระบุชื่อและสถานที่ผลิตและจำหน่าย หรือข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น วันที่ผลิต วันที่ควรบริโภค วิธีการบริโภค เป็นต้น เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค และเป็นไปตามคู่มือการปฏิบัติงานสำหรับสมาชิกผู้ขอใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

3. ความสัมพันธ์ระหว่างสินค้ากับแหล่งภูมิศาสตร์

ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดพิษณุโลก โดยทางตอนเหนือและตอนกลางเป็นเขตเทือกเขาสูงและที่ราบสูง มีภูเขาสูงด้านตะวันออกเฉียงเหนือ พื้นที่ตอนกลางจรดทางตอนใต้เป็นที่ราบ และบริเวณตอนใต้เป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำสำคัญไหลผ่านในเขตอำเภอเมืองพิษณุโลก ได้แก่ แม่น้ำน่าน ซึ่งเป็นแม่น้ำสายสำคัญที่สุดของจังหวัด และแม่น้ำยม

ซึ่งมีต้นกำเนิดในภาคเหนือเช่นเดียวกับแม่น้ำน่าน บริเวณลุ่มแม่น้ำน่านและแม่น้ำยมเป็นแหล่งการเกษตรที่สำคัญที่สุดของจังหวัดพิษณุโลก สภาพภูมิอากาศจังหวัดพิษณุโลกมีลักษณะแบบฝนตกชุกสลับแห้งแล้งในเขตร้อนหรือเขตฝนเมืองร้อนเฉพาะฤดูฝน โดยมีอุณหภูมิเฉลี่ยค่อนข้างสูงตลอดทั้งปีประมาณ 28 องศาเซลเซียส ส่งผลต่อการผลิตส้มซ่าจึงทำให้มีลักษณะคล้ายผลมะกรูด ผลทรงกลมแป้น ผิวเปลือกหยาบขรุขระและค่อนข้างหนา สีเขียวเข้ม มีกลิ่นหอมฉุน มีเนื้อลักษณะคล้ายส้ม รสเปรี้ยวอมหวานติดรสขมเล็กน้อยและมีรสชาติดัดปลายลิ้น

ประวัติความเป็นมา

จังหวัดพิษณุโลกเป็นจังหวัดในภาคเหนือตอนล่างมีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า เมืองสองแคว ที่เรียกเช่นนี้ เนื่องจากตั้งอยู่ระหว่างแม่น้ำสองสาย คือ แม่น้ำน่านกับแม่น้ำแควน้อย แต่ปัจจุบันแม่น้ำแควน้อยได้เปลี่ยนเส้นทางน้ำออกห่างจากตัวเมืองไปประมาณ 10 กิโลเมตร หมู่บ้านวังส้มซ่าเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำน่าน มีชุมชนชาวจีนไหหลำอพยพมาก่อร่างสร้างตัวบนพื้นที่นี้กว่า 100 ปีมาแล้ว ปัจจุบันยังรักษาประเพณีวัฒนธรรมของชาวจีนไหหลำไว้อย่างเหนียวแน่น ดังจะเห็นได้จากในหมู่บ้านมีศาลเจ้าแม่ทับทิม และในช่วงเดือนพฤษภาคมของทุกปีจะมีเทศกาลไหลเรือไฟเพื่อเป็นการบูชาเจ้าแม่ทับทิมเทพธิดาแห่งท้องทะเล ตลอดจนเป็นการสะเดาะเคราะห์เพื่อความเป็นสิริมงคล และรำลึกถึงบรรพบุรุษที่พามาพบแผ่นดินทองที่อุดมสมบูรณ์แห่งนี้ ซึ่งในเทศกาลมงคลดังกล่าวจะใช้ผลส้มซ่าซึ่งเป็นผลไม้มงคลเป็นเครื่องไหว้เพื่อเสริมความเป็นสิริมงคลให้ชีวิต และครอบครัวสงบสุขร่มเย็น ทำให้ในอดีตมีการปลูกส้มซ่าเป็นจำนวนมาก จึงนำมาใช้ในการตั้งชื่อ “หมู่บ้านวังส้มซ่า” เรื่องราวของส้มซ่าจากการเล่าขานของบรรพบุรุษนั้น ส้มซ่าเริ่มนำเข้ามาปลูกในพื้นที่เมืองสองแคว เมื่อครั้งอดีตโดยชาวจีนไหหลำที่อพยพมาก่อร่างสร้างตัวบนพื้นที่นี้กว่า 100 ปีมาแล้ว จนเป็นที่มาของชื่อบ้านวังส้มซ่าในตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยคำว่า “วังส้มซ่า” มาจากการผสมคำสองคำคือ “วัง” หมายถึงสถานที่หรือบริเวณที่มีห้วยน้ำลึก และคำว่า “ส้มซ่า” หมายถึง พืชไม้ผลตระกูลส้มชนิดหนึ่งที่พบได้มากในบริเวณนี้ ดังนั้น แสดงให้เห็นว่าในอดีตส้มซ่าเป็นพืชไม้ผลที่พบได้มากและเป็นพืชพื้นถิ่นของหมู่บ้านวังส้มซ่า

ต่อมาในปี พ.ศ. 2558 ได้มีการจัดตั้งและเปิดศูนย์เรียนรู้การใช้ประโยชน์และอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก อย่างเป็นทางการ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพในท้องถิ่น โดยส้มซ่าเป็นพืชสมุนไพรที่มีการใช้ประโยชน์ตั้งแต่ในอดีตและมีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นและได้มีการบันทึกในตำราภูมิปัญญาท้องถิ่นว่าส้มซ่า ปัจจุบันบ้านวังส้มซ่า จังหวัดพิษณุโลก พบต้นส้มซ่าเก่าแก่ซึ่งมีอายุมากกว่า 30 ปี คงเหลืออยู่เพียง 1 ต้น ซึ่งในช่วงแรกมีการขยายพันธุ์ด้วยการตอนกิ่ง ต่อมาจึงมีการพัฒนาการขยายพันธุ์ด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น เพาะเนื้อเยื่อ ทาบกิ่ง ตอนกิ่ง เสียบยอด จนทำให้ปัจจุบันมีการปลูกต้นส้มซ่าเป็นจำนวนมาก ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2564 ส้มซ่าบ้านวังส้มซ่าพิษณุโลก ได้เผยแพร่ออกอากาศ ช่อง Thai PBS รายการทุกทิศทั่วไทย ตอน เทียวบ้านวังส้มซ่า จังหวัดพิษณุโลก ทำให้ส้มซ่าบ้านวังส้มซ่าพิษณุโลก กลายเป็นที่รู้จักในวงกว้างมากขึ้น

4. ขอบเขตที่ตั้งแหล่งภูมิศาสตร์

ขอบเขตพื้นที่การผลิตส้มซ่าบ้านวังส้มซ่าพิษณุโลกครอบคลุมในเขตพื้นที่อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก

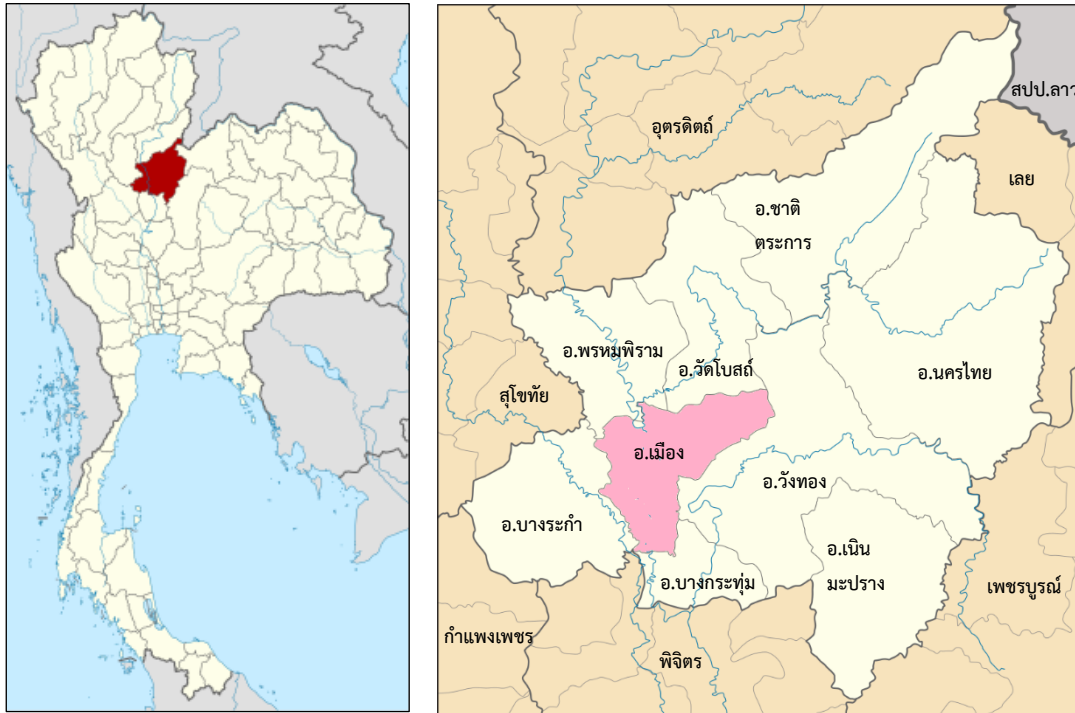
5. การพิสูจน์แหล่งกำเนิด

- (1) ส้มซ่าบ้านวังส้มซ่าพิษณุโลกต้องผลิตในเขตพื้นที่ที่กำหนด และตามกระบวนการผลิตข้างต้น
- (2) กระบวนการผลิตจะต้องผ่านการควบคุมตรวจสอบ คือ มีการขึ้นทะเบียนสมาชิกผู้ผลิตและผู้ประกอบการส้มซ่าบ้านวังส้มซ่าพิษณุโลก รวมทั้งต้องมีเอกสารกำกับเพื่อการตรวจสอบย้อนกลับได้

6. เงื่อนไขที่นายทะเบียนกำหนดตามมาตรา 15

- (1) ให้มีการจัดทำทะเบียนสมาชิกผู้ผลิตและผู้ประกอบการค้า ที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ส้มซ่าบ้านวังส้มซ่าพิษณุโลก
- (2) ผู้ขอขึ้นทะเบียนสมาชิกผู้ผลิตและผู้ประกอบการค้า จะต้องปฏิบัติตามคู่มือการปฏิบัติงานสำหรับสมาชิกผู้ขอใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ส้มซ่าบ้านวังส้มซ่าพิษณุโลกและดำเนินการตามแผนการควบคุมตรวจสอบทั้งกระบวนการผลิตในระดับผู้ผลิตและระดับจังหวัด

แผนที่แสดงแหล่งภูมิศาสตร์ ส้มซ่าบ้านวังส้มซ่าพิษณุโลก

ขอบเขตพื้นที่การผลิตส้มซ่าบ้านวังส้มซ่าพิษณุโลก ครอบคลุมในเขตพื้นที่อำเภอเมืองพิษณุโลก
จังหวัดพิษณุโลก